Siyasi, Sosyal ve Kültürel Yönleriyle

Türkiye ve Rusya

Editör
Prof. Dr. Osman KÖSE

Ankara 2020

Bu kitabın tüm hakları yazarına ve yayıncısına aittir.

Siyasi, Sosyal ve Kültürel Yönleriyle

Türkiye ve Rusya

4

Editör
Prof. Dr. Osman KÖSE

ISBN
978-625-7254-24-3

Genel Yayın Yönetmeni
Cuma AĞCA

Sayfa Düzeni / Kapak
Nurhan AY

Baskı & Cilt
Berikan Matbaacılık / Gersan-ANKARA
Matbaa Sertifika No: 47109

YAYINEVİ
BERİKAN YAYINEVİ
Kültür Mah. Kızılırmak Cad. Gonca Apt. No: 61/6
Çankaya-Kızılay/ANKARA
Tel: (0312) 232 62 18 Fax: (0312) 232 14 99

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **V**

Aydın ÇAKMAK - Petersburg Sefir-i Kebir Vekili Rumbeyoğlu Fahreddin Bey'in Siyasi Faaliyetleri 1
Tsvetelina TSVETKOVA - A Soviet "Enigma" On The Taksim Republic Monument – Beyond The History 29
Erdal BİLGİÇ - Bir İmparatorluk Mirası Olarak Doğu Anadolu'da Sovyetler Birliğinin İki Savaş Arası Dönemde Ticari Faaliyetleri 57
Özgenur TURAN - Büyük Vatan Savaşı: Sovyet Halkı ve Büyük Zafer 77
Gökçen AYDINBAŞ / Hüsrev TABAK - Türkiye-Rusya Uçak Krizi Örneği Üzerinden Uluslararası Siyasi Krizler ve Ekonomik Etkilerinin İncelenmesi 89
Gulzura CUMAKUNIVA - Türk Halklarının Latin Harfli Alfabelerinde Harf Eşleştirme Meselesi 103
Bahadır ÇOKAMAY / Merve ÇOKAMAY - Dmitry Dmitryevich Shostakovich ve Sergei Sergeyevich Prokofiev'in Müzikal Anlayışlarının Karşılaştırmalı İncelenmesi 113
Babajan KARAYEV / Ayça Can KIRGIZ - Ağızdan Ağıza Pazarlamanın Gösterişçi Tüketim Üzerindeki Etkisi: Rusya Pazarı 125
Leyla ALİYEVA - Rus Muhacirlerin Bedii Eserlerinde Türkiye 141
Zeynep ÖZKAN - Rusya Federasyonu Anayasası 2020 Değişikliklerinin Devlet Başkanı Açısından Değerlendirilmesi 151
Hüseyin KORKMAZ - Stratejik Ortaklık Mı Yoksa İttifak Mı? Yeni Dönemde Çin-Rusya İlişkileri 167
Kamala Tahsin KERİMOVA - Особенности Использования Компьютерных Технологий На Занятиях Русского Языка Как Иностранного 177
Larisa ZAKHAROVA - Концепт «Еда», Выраженный Фразеологизмами Русского И Турецкого Языков 189
Kevser TETİK - Bir Skaz Örneği: İsaak Babel'in *Tuz* Adlı Öyküsü..... 205
Yasemin ULUTÜRK SAKARYA - Mekânın İnsanla İmtihanı: *Uzun Beyaz Bulut Gelibolu* 221

A.Baran DURAL – Uğur EYİDİKER - Osmanlı'dan Erken Cumhuriyete Türkiye'de Feminizmin Tarihsel Kökenleri.....231
Cemal İYEM - Yükseköğretimde Girişimci Üniversite Modeli.....249
Larysa SOKOLSKA - Особенности Организации Самостоятельной Работы Тюркоязычных Студентов В Процессе Изучения Ими Дисциплин Лингвистического Цикла.....259
Leyla MANSUROVA - Место текста в обучении иностранному языку.....269
Osman ERCİYAS - Kıbrıs Ağzında Öztürkçe Kullanım Örnekleri.....279
Zeynep Zeliha SONKAYA - Adli Metinlerde Dilbilimsel Otopsi.....293
Hatice DAYAR / Ebru KOÇAK - Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Bütçe Komisyonuna İlişkin Getirdiği Düzenlemelerin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi..... 299

ÖN SÖZ

Merhaba;

Türkler ve Ruslar, dünya tarihinin bilinen dönemlerinde beri varlıklarını bu güne kadar devam ettiren, bulundukları coğrafyada söz sahibi olan milletlerdendir. Türkler, anavatanları Ortaasya'dan başlayarak Avrupa'nın ortalarına kadar çok sayıda develetler kurmuşlar, Selçuklu ve Osmanlı devleti gibi dünyaya nizam verecek ölçüde büyük güce ulaşmışlardır. Bu gün Türklerin ulaşmadığı, bulunmadığı, iş ve sosyal hayatta etkin olmadığı coğrafya neredeyse kalmamıştır.

Ruslar da Kafkasya ve Balkanlar arasında yaşayan, özellikle 18. asırdan başlayan bir ivme ile sürekli güç kesbeden, büyüyen ve bu gün de dünyanın önemli güç merkezi olan bir devlete sahip olan milettir.

Başka bir ifadeyle aynı coğrafyada yaşamanın da etkisi ile Türkler ve Ruslar zaman zaman iç içe yaşamışlar, kültürel olarak birbirinden çok etkilenmişlerdir. Zaman zaman da barış içinde veya savaşarak bu ana kadar bir tarih yazmışlardır. İki ülkeyi ve bu ülkelerin hinterlandını daha iyi tanıyabilmek için her yıl yayınladığımız kitapler serisinin dördüncüsünü sizlerle buluşturtırmaktan mutluluk duymaktayım.

Siyasi, Sosyal ve Kültürel Yönleriyle Türkiye ve Rusya 4 adlı bu kitap, Türk- Rus ilişkilerine farklı açılardan bilimsel ışık tutacak bir çalışmadır. Bu çalışmanın kütüphanelerde yerini almasıyla araştırcuların sıkça başvuracağı bir çalışma olacağı muhakkaktır. Bu vesile ile kitapta çalışmaları ile yer alan değerli bilim insanlarına teşekkür ediyorum.

Ayrıca bu çalışmayı siszlerle buluşturan Berşkan Yayınevi'ne de teşekkür ediyorum.

Saygılarımla

Prof. Dr. Osman KÖSE
1 Aralık 2020
Ankara

HAKEMLER

Doç. Dr. Hüseyin ARSLAN
Prof. Dr. Zakir AVŞAR
Doç. Dr. Abdurrahman BENLİ
Doç. Dr. Özlem ÇAKIR
Prof. Dr. Ebru CEYLAN
Doç. Dr. Osman ÇAYDERE
Dr. Çiğdem DUMANLI
Doç. Dr. Emel İSLAMOĞLU
Prof. Dr. Behset KARACA
Prof. Dr. Bünyamin KOCAOĞLU
Dr. Yaemin ULUTÜRK SAKARYA
Doç. Dr. Nursel TOPKAYA
Prof. Dr. Türkmen TÖRELİ
Prof. Dr. Pınar ÜLGEN
Prof. Dr. Mucize ÜNLÜ
Doç. Dr. Yenal ÜNAL

BİR SKAZ ÖRNEĞİ: İSAAK BABEL'İN *TUZ* ADLI ÖYKÜSÜ

Dr. Öğr. Üyesi Kevser TETİK
Anadolu Üniversitesi

ÖZ

Skaz (epik halk hikâyesi), tarihsel konuların işlendiği, kahramanların ait olduğu sosyal tabakaya göre konuşturulduğu, bu yüzden sıklıkla halk dilinin, lehçenin ve mesleki söz kalıpların kullanıldığı anlatı türüdür. İlk skaz örneklerine Rus halk edebiyatında rastlanır. *Yeremeyev Destanı (Еремеево слово)* ve *Artyom'un Anahtarı (Артемов ключ)* skaz türüne örnek verilebilecek eserlerdir. Yazılı edebiyatta ise özellikle 1920'li yıllarda neorealistlerin üslup arayışlarının bir sonucu olarak skaz anlatı türüne yoğun bir şekilde başvurulur.

Bu çalışmada, XX. yüzyılın ilk yarısına damgasını vuran skaz üslubuna ilişkin genel bilgi vermek ve bu bilgiyi örnek eser aracılığıyla somutlaştırmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, savaş nesri yazarı İsaak Babel'in İç Savaş (1917-1922) ve Sovyet-Polonya Savaşı (1919-1921) konularını ele aldığı *Kızıl Süvariler* (*Конармия,* 1926) adlı öykü derlemesinde yer alan *Tuz* öyküsünün üslup analizi yapılmıştır. İnceleme sonucunda, Babel'in öyküde sıklıkla halk diline, yerel kelimelere ve jargona başvurduğu tespit edilmiştir. Yazar, Kozak askerlerinin eğitimsizliklerini vurgulamak için yer yer dilbilgisi hatalarına başvurmuştur. Üslup olarak skazı kullanarak eser kahramanlarına, kendilerini tam ve eksiksiz bir şekilde ifade edebilme fırsatını tanımıştır.

Anahtar Kelimeler: İsaak Babel, skaz, *Kızıl Süvariler*, *Tuz*.

An Example of 'Skaz': Isaac Babel's Story Titled *Salt*

Abstract

'Skaz' (epic folk tale) is a type of narrative that intricately weaves historical themes with the distinct voices of its heroes, reflecting their social strata through the use of folk language, dialects, and vocational expressions. Originating in Russian folk literature, notable examples of 'skaz' include works like "The Epic of Yeremeyev" and "Artyom's Key". In written literature, the 'skaz' style was extensively used particularly in the 1920s, as neo-realists pursued novel forms of expression.

This study aims to provide a comprehensive overview of the 'skaz' narrative genre, which significantly shaped the first half of the 20th century. It seeks to solidify this understanding through the stylistic analysis of the story "Salt" by war prose writer

Isaak Babel. The story featured in the collection "Red Cavalry" (Конармия, 1926), which centered around the Civil War (1917-1922) and the Soviet-Polish War (1919-1921). The analysis reveals that Babel frequently used folk language, local words, and jargon in the story. The narrative strategically incorporates grammatical errors to underscore the limited education of Kossak soldiers. By embracing the 'skaz' style, Babel empowers his characters to express themselves fully and authentically.

Keywords: Isaac Babel, 'skaz', *Red Cavalry*, *Salt.*

GİRİŞ

Skaz, tarihsel konuların ele alındığı, anlatıcının âdeta bir başkahraman işlevi gördüğü, anlatıcı ve eser kahramanlarının ait oldukları toplumsal sınıfa göre konuşturulduğu, böylece okurun kendisini eser kahramanları ile birebir iletişim hâlinde hissettiği anlatı türüdür. İlk örnekleri halk edebiyatında görülür. En parlak dönemi ise 1920'li yıllardır.

1920'li yıllarda neorealizm akımı temsilcileri yeni üslup arayışlarına girer. Bu arayışlar ekseninde 20'li yılların edebiyatının neoklasik nesrinde üç önemli üslup eğiliminden bahsetmek mümkündür. Bunlar, realizm akımına özgü olan geleneksel edebiyat üslubu "nötr üslup" (нейтральный стиль), nötr üslubun evrimleşmesiyle ortaya çıkan "itibarlı üslup" (авторитетный стиль) ve "otoriter üslup"tur (авторитарный стиль)[1]. Edebiyat araştırmacıları bu üslup eğilimlerini yeni terimlerle, otoriter üslubu "skaz", itibarlı üslubu ise "süslü nesir" (орнаментальная проза) olarak adlandırırlar (Golubkov, 2016: 189).

Otoriter bir üslup olan skaz, farklı bir tarzda oluşturulur ve sözlü konuşma biçimleri tarafından yönlendirilir. Edebî skazın en önemli özelliklerinden biri, eserlerde halk edebiyatı türleri olan efsane ve masallara başvurması, bu şekilde gerçek ile fantastiğin organik bir bileşimini yansıtmasıdır. Anlatıcının konuşmasının üsluplaştırılmasına dayanan skaz anlatımı, eser kahramanı tarafından, doğasında var olan konuşma biçimiyle yapılır. Böylece skaz, konuşma dili (разговорная речь), halk dili (просторечие), deyimler (фразеологизмы), diyalekt/lehçe (диалектизм), mesleki dil

[1] Nötr ve otoriter üslup kavramları, ünlü Rus edebiyat kuramcısı Mihail Bahtin tarafından işlenmiştir (Bahtin, 1975). 1920-1930'lu yılların edebiyatında nötr üsluptan otoriter üsluba geçiş konusunu ise edebiyat eleştirmeni ve bilimcisi Galina Belaya *Nötr Üslubun Üstesinden Gelme Süreci Olarak Yeni Üslupların Doğuşu* (*Рождение новых стилевых форм как процесс преодоления «нейтрального» стиля*) adlı çalışmasında ele almıştır (1978: 460). Belaya, yine aynı kitabın bir başka bölümünde *Üslup ve Zaman "İtibarlı Üslup" ve Onun Sorunsalı* [*Стил и время* (*авторитетный стиль и его проблематика*)] konusuna da yer vermiştir (1978: 431).

(профессионализмы), jargon (жаргонизм), eksiltili cümlelerin (неполное предложение) kullanımı ve kendiliğindenlik (спонтанность) özelliği ile yaşayan, konuşulan dili taklit eder (Belokurov, 2005). Ayrıca eğitici öğretici içerik, masala yakınlık, masal başı (döşeme, tekerleme) bölümü (зачин), tekrarlar, diyaloglar, sonuç bölümü ve uydurulmuş kelimeler içerme gibi özelliklere de sahiptir. Bu yönüyle skaz, anlatıcının, eser kahramanlarının psikolojik (dışavurumcu), etnik (lehçe), toplumsal (meslekî ifadeler, jargon, yerel dil) özelliklerini dikkate alarak onları taklit etmeye dayanan özel bir anlatı türüdür.

Rus edebiyatında Şubat ve Ekim devrimlerinden sonraki ilk yıllarda, aktif olarak küçük epik türler (hikâye, deneme vb.) gelişir. Bu yıllarda dönemin önemli sorunlarına değinen sosyo-politik konulu yazılar geniş yer tutar. Çeşitli gazetelerin, dergilerin ve kitapların sayfalarında birçok hikâye, deneme ve makale yayımlanır. Bu eserlerin çoğu Maksim Gorki, Mihail Zoşçenko, Mihail Bulgakov, Mihail Şolohov, İsaak Babel, Konstantin Fedin, Andrey Platonov gibi yazarlara aittir. Bu dönemde Rus edebiyatı, devrimler ve sonuçları, ülkenin kaderi, kültürün gelişimi, birey ve toplum, devrimden sonraki 'yeni insanın' doğuşu gibi sorunlara odaklanır. 1920'li yıllarda hem realist hem de modernist yazarlar tarafından çeşitli eserler ortaya konulur, biçim ve üslup alanında aktif denemeler yapılır. Anlatı, genellikle parçalı hâle gelir. Birçok eserde yazarlar farklı türleri bir araya getirirler. Örneğin, Dmitri Furmanov, *Çapayev (Чапаев)* adlı romanının metninde kronikler, günlük kayıtları, denemeler ve mektuplara yer verir. Mihail Şolohov'un *Don Hikâyeleri* (*Донские рассказы*), Vyaçeslav Şişkov'un *Şakacı Öyküler (Шутейные рассказы),* İsaak Babel'in *Kızıl Süvariler* eserleri gibi ortak bir tema ve isimle birleşen kısa öykü derlemeleri popüler hâle gelir (Alyoşka, 2009: 17-18).

Kızıl Süvariler, İsaak Babel'in otuz dördünü 1923-1925 yıllarında, dört tanesini ise 1937'de yazdığı, ortak tema ve kahramanlarla birleştirdiği otuz sekiz öyküden oluşan derlemesidir. Eser, tarihî belge niteliğindedir ve otobiyografik özellik taşır. Babel, 1920 yılında Kızıl Ordu birliklerinden biri olan Birinci Süvari Ordusu'nda "Krasnıy Kavalerist" (Красный кавалерист) gazetesinin muhabirliğini yapar. Askerî birliklerle hareket ederek propaganda makaleleri yazar ve onları Kiril Lyutov takma adıyla yayımlar. Askerlik görevi sırasında tanık olduğu birçok olayı günlüğüne kaydeder. Daha sonraları günlüğündeki notlardan *Kızıl Süvariler* adlı öykü derlemesini kaleme alır.

Eserin ana teması, İç Savaş ve Sovyet-Polonya savaşıdır. Öyküdeki olaylar, Lyutov ya da başka bir anlatıcının dilinden, bazen de bir mektup (*Mektup*, *Tuz* öyküleri) üzerinden yine anlatıcı aracılığıyla aktarılır. Eserde, yazar ile

anlatıcı arasındaki mesafe belirgin değildir: "*Anlatıcının "ben"i, çoğunlukla yazarın kendisinin "ben"idir, bazen neredeyse ondan hiç ayrılamaz. Lyutov, âdeta yazarın kendisi tarafından deneyimlenen, hissedilen ve bazen ondan tamamen kopmayan, tamamen aşamadığı, ona güçlü bir göbek bağıyla bağlı olduğu yazarın dünkü kişiliğidir"*[2] (Levin, 1972: 145). Öykünün anlatıcısı Lyutov, bünyesinde çok fazla otobiyografik özellik barındırır. Hem karakter hem de kader olarak yazara yakındır. Ancak Babel ile öykünün anlatıcısı arasında bir fark vardır; Lyutov, savaştaki entelektüel ve aydın sınıfın genelleştirilmiş bir timsalidir (Alyoşka, 2009: 19). Beraberindeki Kozak[3] askerleri ise genellikle eğitimsiz kişilerdir. Konuşmaları da buna uygun olarak argo kelimeler, dilbilgisi hataları ile doludur. İsaak Babel onları eserde ait oldukları toplumsal tabakaya göre konuşturur. Dolayısıyla eserde skaz anlatı türünü kullanır.

Skaz anlatı türü ve İsaak Babel'in yazın sanatı ülkemizde yeterince bilinmemektedir. Bu nedenle çalışmada öncelikle skaz üslubu irdelenmiştir. Daha sonra Babel'in *Kızıl Süvariler* öykü derlemesinde bulunan *Tuz* adlı öyküsünün üslup analizi yapılmış, skaza ait tüm özellikler eser metnindeki örnek kalıplar ve cümleler üzerinden ortaya konulmuştur. Genel olarak çalışmada, skazı kuramsal açıdan ayrıntılı olarak ele alan Rus edebiyatı kuramcısı, anlatıbilimsel yaklaşımın temsilcisi Alman filolog Wolf Schimid'in teorileri baz alınmıştır.

RUS EDEBİYATINDA SKAZ

"Skaz" terimi, edebiyatta üslup ve anlatı türü kavramı olarak kullanılmaktadır. Skaz, halk menkıbeleri ile efsanelerine dayanan, halk yaşamının ve geleneklerini, halk edebiyatının fantastik, masalsı dünyasıyla birleştiren epik bir türdür. Her ne kadar skaz ve skazka (сказка) kelimeleri 'skazıvat' fiilinden türemiş olsa da bunlar iki farklı türdür. Skazda gerçek hayat ve tarihin unsur-

[2] Rusça metinlerden yapılan alıntılar, çalışmanın yazarı tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

[3] *Kozak; "XIV. yüzyılın sonlarında Rus Devleti'nin sınırlarında kimseye bağlı olmadan yaşayan Rus ve Ukraynalılara verilen addır. Kozak, "hür insan" anlamına gelmektedir. Rus Kozaklarının, Orta Asya'daki Kazaklarla bir bağları (isimdeki anlam ve bu ismin benimsenmesi dışında) yoktur. Söz konusu Kozak grupları arasında çok sayıda suçlu ve Rus Devleti tarafından aranan adam da bulunuyordu. Ancak askerî hizmetleri karşılığında bunlar affedilmiştir. Kozaklar, atlı askerî birlikler oluşturarak Rusya'nın yayılmacılık politikasında önemli rol oynamışlardır. Kozak atlı birlikleri günümüzde de mevcuttur. Kozaklar, etnik bir grubu ifade etmemektedirler. Bununla birlikte bulundukları coğrafyaya göre Don Kozakları ve Zaporojye Kozakları gibi gruplara ayrılmaktadırlar"* (Kemaloğlu, 2018: 246).

ları vardır. Gerçek bir olaya dayanır ve gerçeğe olan bu yakınlık skazı masaldan ayırır. Skaz, üslup yönünden halk edebiyatı eserlerine öykünür.

Skaz anlatı türünde eserler verenler arasında Nikolay Gogol [*Palto* (*Шинель*, 1842)]; Nikolay Leskov [*Bir Kadının Yaşamı* (*Житие одной бабы*, 1863), *Büyülü Gezgin* (*Очарованный странник*, 1873), *Çelik Pire* (*Сказ о тульском Левше и о стальной блохе*, 1881)]; Andrey Belıy, [*Gümüş Güvercin* (*Серебряный голубь*, 1909)]; Leonid Leonov [*Tuatamur* (*Туатамур*, 1922), *Yegoruşka'nın Ölümü* (*Гибель Егорушки*, 1924)]; Maksim Gorki [*Olağanüstü Olanın Hikâyesi* (*Рассказ о необыкновенном*, 1922-1924); İsaak Babel [*Kızıl Süvariler* (1926) eserinde *Tuz* (*Соль*), *Mektup* (*Письмо*) öyküleri vd.)]; Aleksey Remizov [*Vaftiz Kardeşler* (*Крестовые сестры*, 1910), (*Güneş Yönünde* (*Посолонь*, 1930)]; Mihail Zoşçenko [*Lyalka 50* (*Лялька Пятьдесят*, 1922), *Dişi Balık* (*Рыбья самка*, 1923), *İçli Öyküler* (*Сентиментальные повести*, 1930)]; Pavel Bajov [*Bakır Dağı'nın Hanımı* (*Медной горы Хозяйка*, 1936), *Taş Çiçek* (*Каменный цветок*, 1938), *Gümüş Toynak* (*Серебряное копытце*, 1938), *Malahit Kutu* (*Малахитовая шкатулка*, 1939), *Madenci* (*Горный мастер*, 1939), *Kırılgan Dal* (*Хрупкая веточка*, 1940)] gibi yazarlar bulunur.

Bir fenomen olarak XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde şekillenir, ancak kuramsal açıdan 1910'lu yıllarda gelişmeye başlar. Rus biçimcileri başta olmak üzere birçok edebiyat bilimci, eserlerinde skaz anlatı türünü teorik olarak ele alır. Bu çalışmalar arasında Boris Eyhenbaum'un *Skazın İllüzyonu* (*Иллюзия сказа*, 1913), *Gogol'ün "Palto"su Nasıl Yapıldı* (*Как сделана „Шинель" Гоголя*, 1918) adlı makaleleri; Viktor Vinogradov'un *Üslupbilimde Skaz Sorunsalı* (*Проблема сказа в стилистике*, 1926); Yekaterina Muçşenko, Vladislav Skobelev ve Lev Kroyçik'in *Skazın Poetikası* (*Поэтика сказа*, 1978); Valentin Halizev'in *Üsluplaştırma. Parodi. Skaz* (*Стилизация. Пародия. Сказ,* 1999); Natalya Kojevnikova'nın *Sovyet Nesrinde Anlatı Türleri Üzerine* (*О типах повествования в советской прозе*, 1971); Wolf Schmid'in *Anlatıcının Metni ve Karakterin Metni. Skaz* (*Текст нарратора и текст персонажа. Сказ*, 2003) gibi çalışmaları bulunur.

Rus biçimci ve edebiyat eleştirmeni Boris Tomaşevski'ye göre skaz, "edebî *normlardan sapan, konuşmacı ile anlatıcının kişiliğini karakterize eden, bütünüyle özel, orijinal bir dilde inşa edilen edebiyat fenomenidir"* (1983:170). Diğer Rus biçimci ve edebiyat bilimci Yuri Tınyanov ise skazın mecazî bir tanımını verir: *"Skaz, fizyolojik olarak algılanabilir bir dil yaratır. Onda tüm hikâye, tek bir monolog hâline gelerek her okura hitap eder. Böylelikle okur, eserdeki atmosfere girer, tonlama ve rol yapmaya, gülümsemeye başlar. Âdeta hikâyeyi okumaz, kahramanların konumuna geçerek onların rollerini oynar"*

(1977: 160). Bir diğer Rus biçimci ve edebiyat bilimci Boris Eyhenbaum'un *Skazın İllüzyonu* (*Иллюзия сказа*) adlı makalesinde verdiği tanıma göre skaz, *"sözlü sanatın yazılı edebiyatın içinde özgürleşmesi, sözcüklerin, konuşma dilinin, mimik ve jestlerin eklenmesiyle ses, artikülasyon, tonlama ile oluşturulmuş canlı, hareketli bir etkinlik olarak edebiyata sokulması anlamına gelir"* (1924:152). Skaz, özel olarak yapılmış bir masal illüzyonudur. *"Edebiyat her ne kadar sözlü ve yazılı olarak ayrılsa da yazılı edebiyatın içinde yaşayan konuşma dilini görmek mümkündür"* (1924: 153), çünkü canlı kelimeye dönüş kaçınılmazdır. *"Gerçek bir yazar, eserinde anlatımın ilkel ama organik güçlerinden vazgeçmemelidir"* (1924: 156).

Skaz türünün hem içerik hem de biçim olarak nitelendiren en önemli özelliği anlatıcının konumu ve üslubudur. Bu anlatı türünde anlatıcıdan olayları ve gerçekleri halkın bakış açısından değerlendirmesi istenir. Bir halk skazının anlatıcısı bireydir. O, sesi yazarın sesiyle birleşen halktan bir kahramandır. Anlatıcının, halkın ve yazarın kimlikleri skazda çözülemez. Sovyet edebiyat ve dil bilimci Viktor Vinogradov, *"anlatıcının yazarın konuşmasının ürünü ve yazın sanatının bir biçimi olduğunu"* savunur. Ona göre *"skazda yazar imgesi, yarattığı sahnede bir oyuncu görevi görür"* (1959: 122-123). Skaz, anlatılan olayların halk tarafından yapılan bir değerlendirmesini, halkın toplumsal yaşam hakkındaki görüşlerini yansıtır. Bu nedenle skazdaki anlatıcı, kitle bilincinin taşıyıcısıdır.

Skaz konusunda en geniş bilgiye Alman dil ve edebiyat bilimci, filolojide narratoloji (anlatıbilim) kuramının temsilcisi Wolf Schmid'in *Narratoloji* (*Нарратология,* 2003) adlı kitabında rastlanır. Schmid'e göre Rus edebiyatında skaz, *karakteristik (характерный)* ve *süslü skaz (орнаментальный сказ)* olmak üzere ikiye ayrılır:

1. Karakteristik skaz: Bakış açısı tüm anlatıyı kontrol eden bir anlatıcı tarafından okura aktarılan skaz türüdür.

2. Süslü skaz: Sadece anlatıcıyı değil, aynı zamanda bir dizi ses ve maskeyi yansıtan skazdır (Şmid, 2003: 190).[4]

[4] Skaz konusunda en geniş ve sistematik bilgi Wolf Schmid tarafından *Narratoloji* kitabında verildiği, skazı kuramsal açıdan ayrıntılı olarak ele alan, onu türlere ayıran başka bir çalışma bulunmadığı için çalışmanın teorik kısmında Schmid'in kitabına daha fazla başvurmak durumunda kalınmıştır.

1.1. Karakteristik Skaz

Karakteristik skazda anlatıcı, yazara karşı yazar maskesi işlevini yerine getirir. Anlatının yazarı, kendi anlatı tarzından farklı olarak, "ikincil" bir anlatıcı görevi görür. Böylece yazar daha başka ve daha ideolojik bir konuşmacı konumundadır. Nikolay Leskov'un *Büyülü Gezgin* (*Очарованный странник*, 1873), *Mühürlü Melek* (*Запечатленный ангел*, 1873) ve *İçli Öyküler* (*Сентиментальные повести,* 1930); Mihail Zoşçenko'un *Nazar İlyiç Bay Sinebryuhov'un Notları* (*Записки Назара Ильича господина Синебрюхова*, 1922) ve Pavel Bajov'un (*Malahit Kutu* (*Малахитовая шкатулка*, 1939) adlı eserleri karakteristik skaz türüne örnektir. Küçük burjuva bilincinin «klişeliği» ile alay (Zoşçenko'nun öykücülüğü), halk kültür gelenekleri içerisinde yaşayan insanların saplantıları ve onların şiirselleştirilmesi (Nikolay Gogol, Vladimir Dal, Nikolay Leskov, Vasili Belov, Vasili Şukşin) gibi özellikleriyle skazın anlamsal işlevlerinin kapsamı geniştir (Osmuhina, 2007: 237). Wolf Schmid, karakteristik skazın özelliklerini; anlatısallık (нарраториальность), anlatıcının sınırlı zihinsel ufku (ограниченность умственного горизонта нарратора), çift seslilik (двуголосость), sözlü anlatım (устность), kendiliğindenlik (спонтанность), konuşma dili (разговорность) ve diyaloglardan oluşma (диалогичность) olmak üzere yediye ayrılır:

Anlatısallık: Skaz, karakterin değil, anlatıcının (birincil, ikincil veya üçüncül, hangi derecede olduğu fark etmeksizin) metnidir. Skazda anlatıcı vurgulanır. Elbette anlatıcı, ikincil veya üçüncül bir anlatıcı olarak karşımıza çıkabilir, ancak skaz anlatılan olayı değil, anlatımın üslubunu yansıtır.

Anlatıcının sınırlı zihinsel ufku: Klasik skazın vazgeçilmez özelliklerinden biri, anlatıcı ile yazar arasındaki fark edilebilir entelektüel mesafe ve sınırlı zihinsel bakış açısıdır. Klasik skazın anlatıcısı basit anlatımı olan, az ya da çok eğitimsiz bir halk adamıdır.

Çift seslilik: Anlatıcının yazardan uzaklığı, okuru çift sesli bir anlatı metnine götürür. Skazda, saf anlatıcı ve onun konuşması, yazar tarafından belli bir miktarda ironi veya mizahla ifade edilir.

Sözlü anlatım: İlk ortaya çıktığı andan beri sözlü anlatım, skazın temel özelliklerinden biridir. Sözlü anlatım unsurundan bağımsız karakteristik bir skazdan bahsetmek imkânsızdır.

Kendiliğindenlik: Skaz, anlık sözlü anlatımdır. Bir konuşmacının veya bir avukatın konuşması gibi hazırlanmış bir konuşma değildir.

Konuşma dili: Skaz günlük konuşma özelliklerine sahiptir. Konuşma, halk diline özgü yerel ve eğitimsiz kullanımları içerebilir. Öte yandan konuşma dili, yazı dilini dışlamaz.

Diyaloglardan oluşma: Skaz, konuşmacının dinleyiciye karşı tutumu ve sözlü tepkileriyle ayırt edilir.

Bu özellikler eşit öneme sahip değildir. Sözlü anlatım, kendiliğindenlik, konuşma dili ve diyaloglardan oluşma tipik bir skazda az ya da çok güçlü bir şekilde ifade edilir. Ancak anlatısallık, sınırlı ufuklar, çift seslilik gereklidir. Bunlar olmadan karakteristik skaz kavramı anlamını yitirir (Şmid, 2003: 191-192).

1.2. Süslü Skaz

Yalnızca "klasik" tür olan 'karakteristik skaz', kesin tanımlamaya uygundur. 'Süslü skaz' ise anlatı metnine dekoratif dokunun dayatılmasından kaynaklanan çeşitli sapmalar olarak yalnızca 'karakteristik skaz'ın arka planında var olur (Şmid, 2003: 106). Leonid Leonov'un *Tuatamur* (*Туатамур*), *Yegoruşka'nın Ölümü* (*Гибель Егорушки*) ve Andrey Belıy'ın *Gümüş Güvercin* (*Серебряный голубь*) adlı eserleri süslü skaz türüne aittir.

Süslü skaz, birbirini dışlayan karakteristiklik ve şiirselliğin paradoksal bileşimine dayanan melez bir fenomendir (Kojevnikova, 1994: 64). Sözlü anlatım ilkesi, konuşma dilinin izleri ve kişisel anlatıcının jestleri skazda muhafaza edilir. Süslü skaz, çok yönlüdür; sözlü ve yazılı dil, günlük konuşma ve şiir dili, edebiyat ile halk edebiyatı ilkeleri arasında gidip gelir. Karakteristik skazın aksine, okuru saf ve eğitimsiz bir anlatıcıya değil, bilinçli olarak farklı roller ve maskelerle hareket eden bir anlatıcıya yönlendirir. Metnin anlatı ve şiirsel yapısının ilkelerini birleştirir. Süslü skazda sözlü anlatım, kendiliğindenlik ve konuşma dili bulunur. Ayrıca retorik tonlama (риторическая интонация), ritmikleştirme (ритмизация), ses enstrümasyonu (звуковая инструментовка), bir ses ağı ve tematik leitmotivler yardımıyla metnin unsurlarının birleştirilmesi ile yükseltilen üslubun, süslüleştirmenin izleri vardır. Bu süslü şiirsel ögeler skazda yer yer folklorik renk kazanır (Şmid, 2003: 195).

2. İSAAK BABEL'İN *TUZ* ADLI ÖYKÜSÜNÜN ÜSLUP ANALİZİ

Tuz, İsaak Babel'in *Kızıl Süvariler* derlemesindeki öykülerden biridir. Mektup türünde yazılmıştır ve Nikita Balmaşev'in dilinden anlatılır. Çoğunluk-

la anlatıcı Balmaşev ve Kozak askerlerinin diyaloglarından oluşan öyküde, cepheye gitmek üzere bulundukları Fastov Tren İstasyonu'nda başlayan, adı bilinmeyen bir kadınla yaşanan olaylar anlatılır. Eserde, Kozakların kucağında bebeği olan bir kadını, kocasının yanına gitmesi için içerisinde bulundukları sobalı yük vagonuna almalarını, ancak kundaktakinin bebek değil de birkaç pudluk tuz torbası olduğunu fark ettiklerinde, Balmaşev'in talihsiz kadını vagondan aşağıya atmasını, düştüğünde ise hâlâ hayatta olduğu için ateş ederek öldürmesini konu alır.

Tuz öyküsü folklorik ögelerle başlar. Daha ilk paragrafında dinleyiciyi masala davet etmek için ilginç tekerlemelere başvurulan masal başı (döşeme) bölümüne yer verilir. Örneğin; "*Kaf Dağı'nın ardında, kervan geçmez kuş uçmaz bir yerde / uzak topraklarda, uzak bir devlette, uzak/bilinmeyen bir çarlıkta" («за тридевять земель, в некотором государстве, на неведомом пространстве»)* (Babel, 2005: 123). Eserde Babel, halk edebiyatı türlerinden sadece masala değil, atasözlerine ve deyimlere de başvurur: *"kaça aldıysa aynı fiyata bırakır" ("за что купил за то и продает";* пословица*); "Biz hepimiz, ortak davaya katkıda bulunma (isteğiyle) yanıp tutuşuyorduk" ("Все мы горели (желанием) способствовать общему делу..."*; фразеологизм).

Öyküdeki olaylar, Ukrayna dolaylarında geçer. Eser, anlatıcı Nikita Balmaşev'in takımındaki köylü ve eğitimsiz Kozak askerleriyle kurduğu diyaloglardan oluşur. Bu nedenle eserin dili, yerel kelimelerle doludur: *"umarım" («надеюся»), "bişiler" ("кой-чего"), "yedi gün" ("семь ден"), "ilk zil çalınca" ("пробивши первый звонок"), "sonra" ("опосля"; "*после" *anlamında), "köşeye" ("за кутюк"), "yavru"/"körpe"("молодняка"), "açlıktan içim kıyıldı" ("голодом нас давнуло"), "tekerler takırdıyor takırdıyor" ("колеса тарахтят, тарахтят"), "onda" ("у ней";* у нее yerine*), "çul çaput/paçavra" ("тряпье"), "meme istemiyor" ("митек не просит"), "konuşmaya atlıyor" ("встревает в разговор"), "alakası yok"/"konu bu değil" ("сюда не касаются"*; *ни причем anlamında), "ırzına geçilmiş kızların" ("поруганных девиц"), "altına yapmıyor" ("не мочится").*

Eserde, Rusçanın Odessa lehçesinde[5] görülen "hakkında" anlamına gelen "за" edatının yoğun kullanımı dikkat çeker:[6] *"Kadınların bilinçsizliğinden bah-*

[5] *Rusçanın Odessa lehçesi (Одесский диалект русского языка),* edebiyatta, özellikle de İsaak Babel'in *Odessa Öyküleri (Одесские рассказы)* eserinde yoğun bir şekilde görülen Rus dilinin Odessa'da konuşulan lehçelerinden biridir. Söz konusu lehçe, XIX. yüzyılın ilk çeyreğinde, Odessa halkının konuşma dilinin Yunanca, İtalyanca ve Ukraynacadan güçlü bir şekilde etkilenmesiyle ortaya çıkmıştır. XIX. yüzyılda Odessa'da Yahudi nüfusunun artması nedeniyle Yidiş dilinin halkın konuşma diline etkisi artmıştır. Medya sayesinde, belirli Odessa söyleyişleri ve yerel

setmek istiyorum size" ("хочу описать вам за несознательность женщин…"), *"bu yüzden, sadece kendi gözlerimle gördüklerimi anlatacağım size" ("Поэтому опишу вам только за то, что мои глаза собственноручно видели"*), *"Rusya'yı düşündüğünüz yok sizin, siz çıfıt Lenin ve Troçki'yi kurtarmaya çalışıyorsunuz…" ("вы за Расею не думаете, вы жидов Ленина и Троцкого спасаете..."*), *"konunun çıfıtlarla alakası yok, hain kadın"* ("*за жидов сейчас разговора нет, вредная гражданка"*), *"bu arada Lenin'den bahsetmiyorum" ("Между прочим, за Ленина не скажу…"*). Öyküde, Rusçanın Odessa lehçesine ait "bebek" anlamına gelen "дите" kelimesine de sık sık rastlanır. Rusçada yönelme bildiren "к" edatıyla kullanılan "подходить" fiili yörenin kullanımına uygun olarak "до" edatıyla verilir: *"onun yanına varacağım"* (*"подхожу до нее"*).[7] Böylece, Odessa'da doğan ve yaşamının önemli bir bölümünü Odessa'da ve Ukrayna dolaylarında geçiren yazar, bölgenin dilini eserlerine olduğu gibi yansıtır.

Öyküde, konuşma dilinin yoğun kullanımı göze çarpar: *"trenimiz bir türlü kalkmıyor" (поезд наш никак не отваливает;* yazılı dildeki *поезд не отходит* yerine*), "tırıs koştular" ("на рысях пробегали"), "ortalığı velveleye verdiler", ("коловоротили"), "ortamı bulandırdılar" ("мутили"), "ırzına geçiyorlar" ("насильничают").* Konuşma dilindeki sevgi bildiren küçültme ekleri de geniş yer tutar: "noçka" (*"ночка"), "kazaçki" ("казачки"), "reçka" ("речка")* vb*. S*adece sevgi belirten konuşma dili değil, aşağılayıcı, küçümseyici dil/üslup (разговорно-сниженная форма/пренебрежительная форма) da görülür*: "tuhaf yavrucak" ("антиресное дите"), "aşağılık vatandaş" ("несчетная гражданка"), "seni alçak/şerefsiz" ("тебя, неподобную только"), "çıfıtlar" ("жиды").* Eserde, Kozak askerlerinin kundakta bebeği var diye acıyarak bulundukları vagona aldığı isimsiz kadın, gerçek ortaya çıktığında askerlerin tepkilerine karşı "*Rusya'yı düşündüğünüz yok sizin, siz çıfıt Lenin ve Troçki'yi kurtarmaya çalışıyorsunuz…"* der. Bu cümleyle İsaak Babel, Rus toplumdaki antisemitizme de yer verir. Yaşamı ve eğitimi boyunca ırkından dolayı ayrımcılığa

ifadeler Odessa dışına da taşınmıştır. Odessa'da çoğunlukla Rusça konuşurlar, ancak diğer dillerin etkisiyle ilgili özelliklere de sahipler, bu nedenle özel bir Odessa lehçesinin varlığından bahsedilebilir. Odessalılar, kelimeleri genellikle tamamen ödünç almamış, hem sözlü biçimlerini hem de anlamsal içeriklerini değiştirmişlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: ODESSKİY DİALEKT RUSSKOGO YAZIKA, https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1072228, 18.11.2020.

[6] 1943 yapımı savaş filmi *İki Savaşçı* (*Два бойца*) için sözleri Vladimir Agatov tarafından yazılan, Nikita Bogoslovski tarafından bestelenen ve Mark Bernes'in seslendirdiği ünlü Sovyet şarkısı "Sana Odessa'dan bahsetmeyeceğim" ("Я вам не скажу за всю Одессе..."), Rusçanın Odessa lehçesindeki "hakkında" anlamındaki "за" kullanımına örnektir.

[7] Ayrıntılı bilgi için bkz.: "Slovar' Odesskogo dialekta", http://odesskiy.com/odesskiy-dialekt/i-slovar.html, 18.11.2020.

uğrayan Yahudi asıllı Babel, dönemin ırkçı tutumunu skaz anlatı türüyle tüm gerçekçiliğiyle yansıtmayı başarır. Eserde, jargona da rastlanır*: "…efendilerin pisliğini/b…nu taşımakla bitiremezsin" ("…господнего дерьма не перетаскать"); "aşağılık/iğrenç vatandaş" (гнусная гражданка)* vb.

Kozak askerlerinin eğitimsizliklerini vurgulamak için yer yer dilbilgisi hatalarına (fiillerin ve sayıların yanlış çekimi vb.) yer verilir: *"ekmek istemiyurler"* (*"хлеба не просют";* doğru fiil çekimi: "просят"), *"bizi çukura taşıycekler"* (*"тащут нас в яму";* doğru fiil çekimi "тащат"), "cepheye gidirler" ("ездют на фронт"; doğrusu "ездят").

Öyküde devrimci klişeler (революционные штампы) de bulunur: *"yoldaş" ("товарищ"*), *"ortak davaya katkıda bulunmak"* (*"способствовать общему делу"*), *"hor görülmüş/aşağılanmış yönetimin"* (*"поруганной власти"*), *"Cumhuriyet'te çalışan bir anne"* (*"трудящаяся мать в Республике"*).

Eserde sadece alçak üsluba, konuşma diline değil, yüksek üsluba, yani resmî yazışma diline de yer verilir: *"yukarıda arz olunan" (вышеизложенную), "görüşmek istiyorum"* (*"хочу иметь свидание";* bu kalıp hastane ve hapishane gibi kurum ve müesseselerde kullanılır). Öyküde "Rusya" kelimesi, halk arasında vatansever Rusların ülkelerinin gücünü vurgulamak için kullandığı hâliyle "Raseya" (Расея)[8] olarak geçer: *"Acılar içinde kıvranan Raseya'ya dön bir bak"* [*"Оборотись на Расею, задавленную болью…"* (Babel, 2005: 126)]. *"Ve ikinci takım askerleri olarak bizler, değerli yoldaş editör, hem bu sapasağlam kadına hem de çevresindeki anlatılması zor Raseya'ya bakıp, hem bizleri felakete götüren hem devrim deresinin akışını gerisin geri döndüren hem de Raseya'nın cesetlerle ve kuru otlarla kaplanmasına sebebiyet veren bütün hainlere acımasızca davranmaya sizin önünüzde ant içiyoruz"* [*"И, увидев эту невредимую женщину и несказанную Расею вокруг нее, И мы, бойцы второго взвода, клянемся перед вами, дорогой товарищ редактор, и перед вами, дорогие товарищи из редакции, беспощадно поступать со всеми изменниками, которые тащут нас в яму и хотят повернуть речку обратно и выстелить Расею трупами и мертвой травой"* (Babel, 2005: 127)].

Eser, her ne kadar karakteristik skazın anlatısallık, çift seslilik, sözlü anlatım, kendiliğindenlik, konuşma dili, diyaloglardan oluşma gibi özelliklerini

[8]"Rasseya" kelimesi Rusça şiir ve şarkılarda da görülür. Örneğin; Sergey Yesenin'in *"Burada yine içerler, dövüşürler ve ağlarlar …"* ("*Снова пьют здесь, дерутся и плачут…*") şiirinin son iki dizesinde, *"Sen, Rasseya'm benim… Ras…seya… Ras…seya Asya yakası" ("Ты, Рассея моя… Рас… сея… Азиатская сторона!"*) diyerek "Rossiya" yerine "Rasseya" kelimesini tercih eder. Lyube müzik grubunun ise *"Volga'dan Yenisey'e Rasseya'm Benim Rasseya'm" ("Рассея Моя Рассея от Волги до Енесея"*) adlı şarkısı bulunur.

taşısa da şiire ve süslü nesre özgü sanatlar olan ön yinemeler, tekrarlar ve benzetmeler de öyküde belirgin olarak görülür. Birbirini izleyen cümlelerin başında aynı sözcüğü ya da sözcük öbeklerini kullanma sanatı olan *ön yineleme/anafor (анафора*) söz sanatına başvurularak Türkçede "ve" bağlacına karşılık gelen Rusça "и" bağlacıyla metinde belirgin bir ahenk sağlanır: "*Ve üçüncü zil çaldığında tren kalktı. Ve nefis bir gece, örtüsünü yaydı üzerimize. Ve gece örtüsünün içinde yıldız kandiller vardı. Ve askerler Kuban gecesini, yeşil Kuban yıldızını anımsadılar. Ve düşünce kuş gibi uçup gitti"* [*И пробивши третий звонок, поезд двинулся. И славная ночка раскинулась шатром. И в том шатре были звезды-каганцы. И бойцы вспомнили кубанскую ночь и зеленую кубанскую звезду. И думка пролетела, как птица* (Babel, 2005: 125)]. Ön yinelemelerden başka metin içinde tekrarlara da yer verilir ("Kuban" ve "örtü").

Öyküde ön yinelemelerin yanı sıra, birbirini takip eden cümlelerin sonunda aynı sözcüğü ya da sözcük öbeklerini kullanma sanatı olan *art yinelemeden (эпифора)* de yararlanılır: *"merhamet duyarak askerler, bazı kadınları sobalı yük vagonuna aldılar, bazılarını ise almadılar" ["Имея сожаление, бойцы которых женщин посадили по теплушкам, а которых не посадили"* (Babel, 2005: 124)]; *"Bu arada kadına diyorum ki "takımımın kararı ne olursa, kaderin öyle olacak". Ve takıma yönelerek, onları bu endamlı kadının kocasının yanına, görev yaptığı yere, gitmek istediğinden, yanında evladının da olduğundan dem vuruyorum, "kararınız ne olacak, vagona alıyor muyuz almıyor muyuz?"* [*«Между прочим, женщина, — говорю я ей, — какое будет согласие у взвода, такая получится ваша судьба. — И, обратившись к взводу, я им доказываю, что представительная женщина просится ехать к мужу на место назначения и дите действительно при ней находится и какое будет ваше согласие — пускать ее или нет?»* (Babel, 2005: 124)]; *"Bırakın, sevgili Kazaklar" diye lafımıza atlıyor kadın, oldukça soğukkanlı bir şekilde… Ben değilim kandıran, kötü talihim kandırdı sizi…" ["Простите, любезные казачки, — встревает женщина в наш разговор очень хладнокровно, — не я обманула, лихо мое обмануло…"* (Babel, 2005: 126)].

Anlam sanatları olan *benzetmelere (сравнения)* de başvurulur: *"Ve düşünce, kuş gibi uçup gitti…"* (*"И думка пролетела, как птица"*), *"… uyku, cani köpeklerden kaçan kurt gibi kaçtı*" *("… сон бежал, как волк от своры злодейских псов"), "kürek cezasına mahkûm edilenler gibi…" ("как присужденные каторжане")*.

Öykünün genelinde şiire özgü ahenk ve ritim bulunur: *"…usı obmoçilo, v rot ne zaskoçilo" ("усы обмочило, в рот не заскочило"), "Vı za Raseyu ne dumaete, vı jidov Lenina i Trotskogo spasaete" ("Вы за Расею не думаете, вы жидов Ленина и Троцкого спасаете…"*), *"…golodom nas davnulo, holodom obojglo" ("…голодом нас давнуло, холодом обожгло"*). Örneklerde de görüldüğü gibi, söz konusu ritim *zengin kafiyeyle* (ilk örnekte "çilo", ikinci örnekte "ayete") ve aynı seslilerin tekrar edilmesi ile meydana gelen ses oyunu olan *asonansla* sağlanır. Üçüncü örnekte, aynı ünlü ses (-o- ünlüsü), vurgulu heceye rastlatılarak özel bir ahenk elde edilir. Eserde ritmi sağlayan bir diğer ses sanatı ise aynı ünsüzlerin tekrarlanmasıyla ritmin yakalandığı *aliterasyon*dur: *"… staroye staritsya, a molodnyaka vidat' malo" ("… старое старится, а молодняка видать мало"*). Örnekte, "s", "t", "r", "m", "l", "d" ünsüzlerinin tekrar edilmesiyle ahenk yakalanmıştır.

SONUÇ

1920'li yılların ilk yarısının Rus nesrinde skaz anlatı türü oldukça popülerdir. Skaz türündeki eserlerin geniş dağılımı, söz konusu dönemde gerçeği, kitlelerin seslerinin yardımıyla yansıtma ihtiyacının son derece acil olmasıyla ilişkilidir. Bu nedenle dönem yazarları, yaşanan devrimler ve savaşların acımasızlığı altında sıkışıp kalan sıradan halkın sesini geniş kitlelere tüm gerçekliğiyle duyurmayı amaçlarlar. Bunu da skaz anlatı türü aracılığıyla alçak tabakadan olan halkın seviyesine inerek, anlatıcının ve eser kahramanlarının konuşmalarına hiçbir filtre uygulamadan aktararak gerçekleştirirler. Bu anlatı türüne Nikolay Leskov, Pavel Bajov, Aleksey Remizov, Mihail Zoşçenko gibi yazarların yanı sıra savaş nesri yazarı olarak bilinen İsaak Babel de başvurur. Kaleme aldığı *Kızıl Süvariler* adlı öykü derlemesinde yer alan *Tuz* öyküsünde Babel, sıklıkla halk diline, yerel kelimelere, jargona, aynı zamanda Kozak askerlerinin eğitimsizliklerini vurgulamak için dilbilgisi hatalarına yer verir. Yazarın sıklıkla diyaloglara başvurduğu *Tuz* öyküsünde anlatıcı, âdeta bir başkahraman rolünü üstlenir. Anlatıcının sesiyle, yazarın ve kahramanların sesi birbirine karışır. Böylece eserde ne anlatıldığı kadar nasıl anlatıldığı da önem kazanır. Yazar, üslup olarak skazı kullanarak öykü kahramanlarına kendilerini tam ve eksiksiz bir şekilde ifade edebilme fırsatı tanır. Bu sayede sıradan halkın sesi, geniş halk kitlelerine ulaşır. Sözlü ve yazılı edebiyatın sınırları kalkar, halk edebiyatına özgü masal formülleri, atasözleri, deyimler, konuşma dili ve edebî dil iç içe geçer. Öyküde, konuşma diline ait küçültme ekleri ile birlikte yoğun olarak aşağılayıcı üsluba yer verilir. Ayrıca anlatısallık, çift seslilik, sözlü anlatım, kendiliğindenlik, konuşma dili, diyaloglardan oluşma, anlatıcının sınırlı zihin-

sel ufku gibi karakteristik skaz özellikleri görülse de şiire ve süslü nesre özgü sanatlar olan ön yinelemeler, art yinelemeler, tekrarlar ve benzetmelerden de yararlanılır. Ayrıca asonans ve aliterasyon gibi ses oyunlarını içeren yöntemlerle metinde müzikalite ve özel bir ahenk sağlanır. Skazın özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, *Tuz* öyküsünün süslü skaz türünün özelliklerini yansıttığı tespit edilmiştir. Neorealist yazar İsaak Babel, dönemin üslup arayışlarının sonucu olan skaz ve süslü nesri *Tuz* öyküsünde harmanlayarak süslü skaz türünde bir eser ortaya koymuştur. Karakteristik skaza özgü alçak üslup ile süslü anlatıma özgü yüksek üslubu sentezlemiştir. Alçak ve yüksek üslubu, farklı ideolojileri, yazarın, anlatıcının ve halkın sesini bir arada vermiştir. Böylece yazar, skaz anlatı türünün yazınsal ve dilsel çok seslilik ile söyleşimsellik imkânlarından olabildiğince yararlanmıştır.

KAYNAKÇA

ALYOŞKA, T. B. (2009). *Russkaya literatura pervoy polovını XX veka. 1920 – 1950-e godı,* Belarusskiy gosudarstvennıy universitet, Minsk.

BABEL, İ. (2005). *Sobraniye soçineniy v 4 tomah. Tom 2. Konarmiya. Stat'i iz "Krasnogo kaveleristka". Dnevnik 1920 goda, Planı i nabroski,* Vremya, Moskva.

BAHTİN, M. M. (1975). *Voprosı literature i estetiki,* Hudojestvennaya literatura, Moskva.

BELAYA, G. A. (1978). "Stili vremya ("avtoritetnıy stil" i ego problemetika)", s. 231-256, (Ed.) GEY, N. K., *Teoriya literaturnıh stiley. Mnogoobraziye stiley v sovetskoy literature: Voprosı tipologii.* İçinde, Nauka, Moskva.

BELAYA, G. A. (1978). "Rojdeniye novıh stilevıh form kak protsess preodoleniya "neytralnogo" stilya", s. 460-485, (Ed.) GEY, N. K., *Teoriya literaturnıh stiley. Mnogoobraziye stiley v sovetskoy literature: Voprosı tipologii.* İçinde, Nauka, Moskva.

BELOKUROV, A. A. (2005). "Skaz", http://gramma.ru/LIT/?id=3.0&page=1&wrd=%D1%CA%C0%C7&bukv=%D1, 18.11.2020.

EYHENBAUM, B. (1924). *Skvoz' literaturu,* Academia, Leningrad.

GOLUBKOV, M. M. (2016). *İstoriya russkoy literaturnoy kritiki XX veka,* Yurayt, Moskva.

KEMALOĞLU, İ. (2018). "Sibirya ve Kafkasya'daki Özerk Cumhuriyetler ve Doğu Türkistan", *Çağdaş Türk Dünyası* içinde (ss.240-259). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

KOJEVNİKOVA, N. (1994). *Tipı povestvovaniya v russkoy literature XIX – XX vv.,* İnstitut russkogo yazıka RAN, Moskva.

LEVİN, F. M. (1972). *İ. Babel: Oçerk tvorçestva,* Hudojestvennaya literatura, Moskva.

ODESSKİY DİALEKT RUSSKOGO YAZIKA, https://dic.academic.ru/dic.nsf/ ruwiki/1072228, 18.11.2020.

OS'MUHİNA, O. YU. (2007). "Skaz", *Znaniye. Ponimaniye, Umeniye,* (4): 236-237.

SLOVAR' ODESSKOGO DİALEKTA, http://odesskiy.com/odesskiy-dialekt/i-slovar.html, 18.11.2020.

ŞMİD, V. (2003). *Narratologiya*, Yazıki slavyanskoy kul'turı, Moskva.

TOMAŞEVSKİY, B. (1983). *Stilistika,* İzdatel'stvo Leningradskogo universiteta, Leningrad.

TINYANOV, YU. (1977). *Poetika. İstoriya literaturı, Kino,* Nauka Moskva.

VİNOGRADOV, V. V. (1959). *O yazıke hudojestvennoy literaturı,* Goslitizdat, Moskva.